

▲ De Psalmenrol is een van de boekrollen die vanaf 9 juli te zien zijn in het Drents Museum in Assen. Onder: Herstelwerkzaamheden aan een boekrol in het laboratorium van de Israëliëse oudheidkundige dienst in Jeruzalem. Foto's : Drents Museum (boven), EPA (onder)

Dode Zeerollen eindelijk te zien

EXPOSITIE DRENTS MUSEUM

Ruim een halve eeuw geleden werden in Palestina, vlakbij de Dode Zee, honderden manuscripten gevonden die de geschiedenis van het Jodendom en christendom ingrijpend hebben herschreven. Vanaf 9 juli staat het Drents Museum in Assen een half jaar in het teken van deze Dode Zeerollen, die onder meer de oudst bekende Bijbelse teksten bevatten. In de aanloop naar de expositie een serie artikelen over deze sensationele vondsten uit de tijd van Jezus. Vandaag deel 1. Door Job van Schaik

DE DODE ZEEROLLEN

DAGBLAD SERIE

Begin juli, de precieze datum wordt geheimgehouden, vliegen acht Dode Zeerollen vanuit Israël op businessclass-vliegtuigstoelen richting Nederland. De tweeduizend jaar oude manuscripten worden vervoerd in speciale klimaatkoffers, begeleid door een koerier die de rollen geen moment uit het oog zal verliezen. "Die stoelen moeten we ook betalen", zegt Harry Tupan, adjunct-directeur van het Drents Museum. We staan in de Judeese woestijn, zo'n 10 kilometer ten zuiden van Jericho, vlakbij de ingang van de zogenaamde Dutch Cave, in wetenschappelijke kringen beter bekend als grot 11.

Dit is het land van de Bijbel. In de verte glinstert de Dode Zee in het heilige ochtendlicht. Aan de overkant, in Jordanië, zijn de bergen van Moab ondanks de nevel nog net te zien. Het is vroeg in de morgen; de zon brandt al fel maar de temperatuur is op dit uur van de dag nog aangenaam. Zometeen klimmen

we een stukje omhoog, de rotsige heuvelflank op, om de grot te bekijken waar in 1956 onder meer de Psalmenrol en een Aramese vertaling van het Bijbelboek Job zijn gevonden. Van beide zijn vanaf 9 juli fragmenten te zien in Assen. "Het is een dure expositie", zegt Tupan. "Voor ons zelfs de duurste ooit. Vandaar dat we vooraf op zoek moesten naar een partnermuseum."

Dat werd gevonden in Oostenrijk, in het Schlossmuseum Linz. Vanuit Zweden en Duitsland is inmiddels ook belangstelling getoond. "Alleen landen die een clause in hun wetgeving hebben opgenomen die claims op de rollen van andere mogendheden en particulariseren onmogelijk maakt, kwamen in aanmerking", vertelt Tupan. "In Europa hebben slechts zes landen dat wettelijk geregeld. Engeland niet bijvoorbeeld, daar kan zo'n expositie dus nooit."

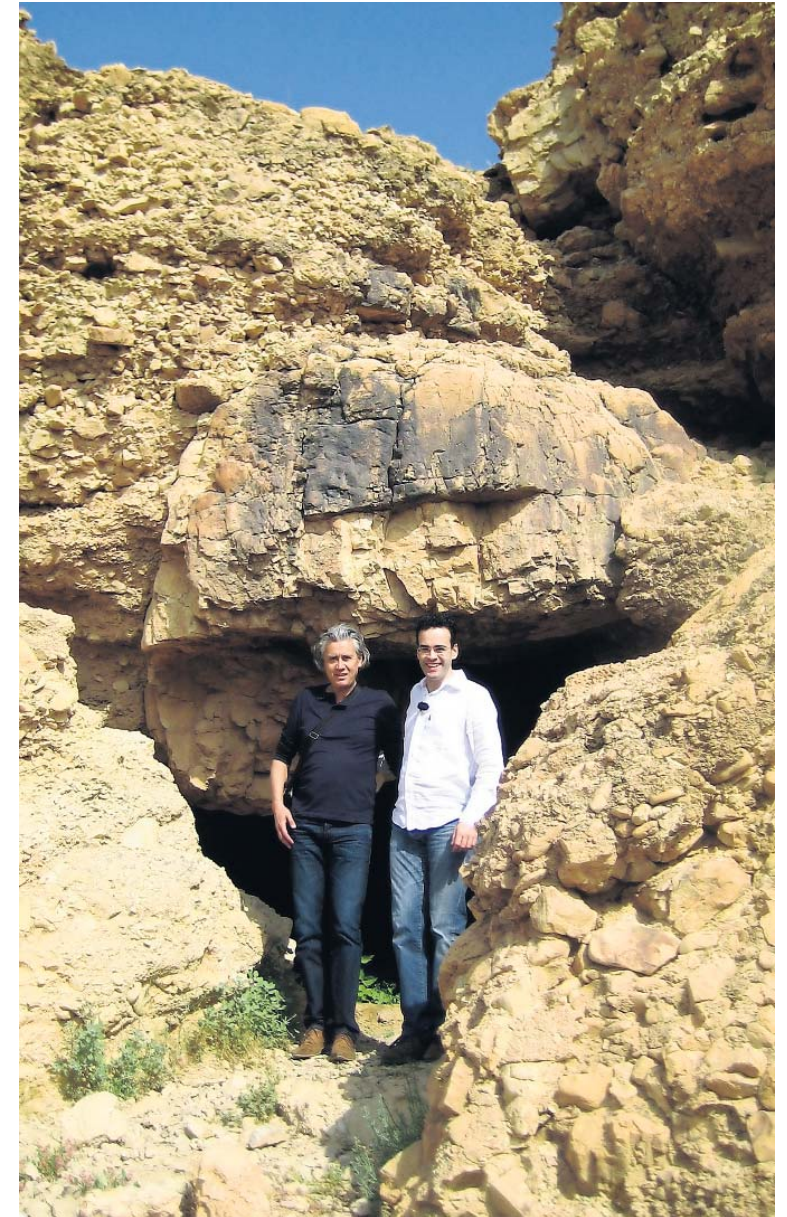
Toen de rollen tussen 1947 en 1956 in de grotten hier werden gevonden, stond dit gebied nog onder controle van Jordanië. Na de Zesdaagse Oorlog van 1967 kwam het overgrote deel van de vondsten in Israëlische handen; een klein deel ligt in Jordanië.

Gevolg: de Dode Zeerollen zijn al decennia onderwerp van juridische steekspelen. "Twee jaar geleden, bij een expositie in Canada, heeft Jordanië nog tevergeefs een claim proberen te leggen op de rollen die daar te zien waren", vertelt Tupan. "Terwijl hij zijn

verhaal doet, komen twee hardlopers voorbij. Een van hen draagt een pistool op zijn heup. Ze zijn waarschijnlijk afkomstig uit de nabij gelegen, zwaar beveiligde kibboets. De recente geschiedenis botst hier voortdurend op de oude. Dit is nog altijd een zeer omstreken landstreek. Qumran en de andere vindplaatsen in de Woestijn van Juda liggen op de Westbank en zijn dus eigenlijk Palestijns gebied, ook al staat dit deel volledig onder Israëlische controle. Checkpoints met zwaarbewapende militairen behoren hier tot het leven van alledag.

De politieke gevoelheden spelen ook het Drents Museum parten. "We hebben uiteindelijk geluk gehad", vertelt Tupan. "In een cruciale fase van de contractbesprekingen met Israël stemde Nederland bij de Verenigde Naties in een bepaalde kwestie tegen de Palestijnen. Dat werd hier zeer gewaardeerd." De onderhandelingen met de Israel Antiquities Authority (IAA) hebben jaren geduurd, vertelt Tupan. "Het kostte alleen al een half jaar om contact te krijgen met de verantwoordelijke personen bij de IAA. Ze lenen de rollen niet graag uit."

De laatste keer dat de Dode Zeerollen in Europa te zien waren – het snippertje dat vorig jaar in de Nieuw-Kerk in Amsterdam tentoongesteld werd even niet meegerekend – is alweer 15 jaar geleden. "Het idee voor de expositie kwam van Mladen Popovic",

▲ Harry Tupan (links) en Mladen Popovic voor de ingang van de Dutch Cave, vlakbij Qumran.

zegt Tupan. "In 2008 zijn wij met elkaar in contact gebracht en toen is het balletje gaan rollen." Popovic is de directeur van het Qumran Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen, dat al sinds 1961 onderzoek doet naar de rollen en de publicatierechten bezit van de manuscripten die in grot 11 zijn gevonden. De aanwezigheid van dat instituut in het Noorden was van cruciaal belang voor het welslagen van de expositie.

Niet alleen het vervoer van de rollen, ook de verzekeringskosten en de vele speciale maatregelen die het Drents Museum moet treffen, maken van de expositie een uiterst kostbare aangelegenheid. "Met alle investeringen die je vooraf moet doen, neem je als museum een financieel risico bij zo'n tentoonstelling", zegt Tupan. "Maar het is een verantwoord risico, mede omdat bijvoorbeeld het Blockbusterfonds vooraf voor 250.000 euro aan toegangskaartjes van

ons afneemt. Die worden onder meer verlost via de Bankgiroloterij."

Natuurlijk hoopt het Drents Museum op een herhaling van het succes dat de expositie rond het terracottaleger uit China bracht. Voor die tentoonstelling kwamen ruim 350.000 mensen naar Assen. "We gaan nu uit van 100.000 bezoekers", zegt de adjunct-directeur. "Maar misschien wordt het wel een veelvoud ervan."

Genoeg gepraat. We lopen de heuvel op, terwijl het snel warmer wordt. Het pad is rotsig maar goed begaanbaar. Iets hoger ligt de ingang van grot 11, waar de bewoners van Qumran tweeduizend jaar geleden een deel van hun bibliotheek in veiligheid brachten, op de vlucht voor het moordende en plunderende Romeinse leger. "Adem de sfeer goed in", adviseert Harry Tupan. "Dichterbij de geschiedenis dan hier kun je niet komen."